

Johdanto

Tämä julkaisu on osa Aluehallintoviraston ja Lapin kuntien yhdessä rahoittamaa *Lukutaidon valmiuksia Lapin malliin* -hanketta (2024–2025). Hankkeeseen osallistui varhaiskasvatus ja yleiset kirjastot kaikissa Lapin maakunnan 21 kunnassa. Näiden kuntien kirjastot muodostavat yhdessä Lapin kirjasto -yhteiskäyttökirjaston.

Hankkeen tavoitteena oli uudistaa kirjastojen ja varhaiskasvatuksen olemassa olevaa yhteistyötä systemaattiseksi pedagogiseksi lukutaitoyhteistyöksi eli niin sanotuksi Lapin-malliksi. Kunnat sitoutuivat vakiinnuttamaan Lapin-mallin mukaisen toiminnan osaksi kirjastojen ja varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Kunnassa jo tehtävä kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyö sekä paikalliset resurssit otettiin huomioon Lapin-mallin käyttöönotossa.

Lapin-mallin avulla yhdistettiin kirjaston ja varhaiskasvatuksen voimat lasten monilukutaidon valmiuksien tueksi. Samalla kirjasto ja varhaiskasvatus saivat jäsentyneen mallin toteuttaa kumpaistakin tahoja koskevaa lukutaitotyön velvoitetta.

Lapin-mallin mukainen toiminta on rakennettu sen tiedon pohjalle, että kertomuksen perusrakenteen hallinta on merkittävä lukutaidon valmius ja että herkkyyksikausi rakenteen oppimiselle on 3–6 vuoden iässä. Kertomuksen perusrakenteen opettamiseksi Lapin-mallissa on oma työväline kirjastolle ja oma työväline varhaiskasvatukselle.

Varhaiskasvatuksen väline on ns. kerrontatyökalu ja sen avulla tapahtuva säännöllinen kerrotuttaminen kouluikää lähestyvien eli 4–5-vuotiaiden lasten ryhmissä. Kirjaston väline puolestaan on kerrotuttamisen vaikutusta vahvistava niin sanottu pedagoginen satutunti.

Kirjastojen satutuntien tarinoissa ja kasvokkaisissa kohtaamisissa lapsiryhmien kanssa on merkittävä mutta usein hyödyntämätön potentiaali lasten lukutaidon valmiuksien kehittämiseksi. Lapin-mallissa kirjastojen pitkä satutuntiperinne on valjastettu tietoisesti, näkyvästi ja tuloksetta välineeksi kirjastojen ja varhaiskasvatuksen yhteiseen lukutaitotyöhön. Tähän on päästy määrittämällä satutuntien tehtäväksi nimenomaan lukutaidon valmiuksien tukeminen ja omaksumalla käytännön keinot tämän tehtävän täyttämiseksi.

Pedagogisen satutunnin lisäksi Lapin-malli tarjoaa kirjastoille toisenkin työvälineen, niin sanotun kirjastotunnin. Kirjastotunnin yhteys lukutaitotyöhön on välillinen: se edistää kouluikää lähestyvien lasten motivaatiota lukea sekä mahdollistaa lapselle kokemuksen, että kirjastossa on paljon häntä kiinnostavaa aineistoa ja että se on hänen ulottuvillaan.

Tämä julkaisu perehdyttää lukijan lukutaitoyhteistyön Lapin-malliin sekä tarjoaa virikkeitä ja käytännön työvälineitä muualla Suomessa vastaavaa toimintaa suunnitteleville. Lapin-malli on esimerkki kirjaston ja varhaiskasvatuksen lukutaitoyhteistyön järjestämisestä laajemmalla alueella yhtenäisen mallin mukaisesti. Ennen kaikkea julkaisu toimii oppaana Lapin mallin nykyisille ja tuleville soveltajille – Lapin kirjastojen ja varhaiskasvatuksen työntekijöille.